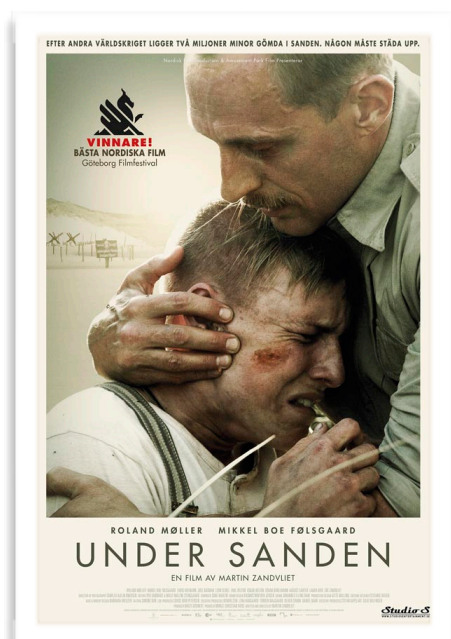

Under Sanden

Filmhandledning

Filmen passar för år 9-gymnasiet

Tema: Historia, källkritik, Andra världskriget, Gott och ont

Fakta om filmen

Originaltitel: Under Sandet

Regi: Martin Zandvliet

Genre: Historiskt drama

Land: Danmark

Språk: Danskt och tyskt tal och svensk text

Längd: 1 t. 40 min.

Produktionsår: 2015

Åldersgräns på bio: 15 år

Trailer: <https://vimeo.com/155135689>

Filmens officiella Facebook-sida:

<https://www.facebook.com/undersandet/>

HANDLING

Omedelbart efter befrielsen av Danmark skickas en grupp unga tyskar till västkusten för att där rensa minor under ledning av den danska Sergeanten Carl Rasmussen. Han har ett djupt hat mot tyskarna och utsätter pojkarna för hård disciplin och förnedring. Utan mat och under svår psykisk press sätts de till att utföra farligt arbete.

Pojken Wilhelm dödas av en mina och sedan tar Carl mat från pojkarna. Deras förhållande förbättras långsamt. Särskilt ledaren Sebastian börjar att skapa ett närmare band till sergeanten, även om ytterligare en pojke dödas. Carl ger gruppen en ledig dag, där de spelar boll och roar sig på det uppröjda området på stranden. Atmosfären mellan Carl och de tyska pojkarna är bra, men när de lämnar stranden springer Carls hund i förväg och träffar på en mina och dör. Pojkarna har missat en mina under rövningen och Carl låter ut sin ilska och sorg gå ut över pojkarna genom att förödmjuka pojkarna igen. Han sätter dem att kontrollera de röjda områden igen, genom att gå igenom dem i kedja. Då en liten dansk flicka hamnar mitt i området, hjälper pojkarna henne. Relationen med Carl är återigen bättre. Pojkarna blir klara med minrövningen. Men när de lastar de sista minorna på ett flak, sker en fruktansvärd olycka där de flesta av pojkarna dödas. De sista fyra pojkarna förväntar sig nu att de ska skickas hem, men istället bestämmer Carls överordnade att de måste fortsätta minrövningen någon annanstans. Carl protesterar, men måste till sist själv köra pojkarna till gränsen för att säkerställa att de kan ta sig hem.

OM FILMEN

Det historiska dramat "Under sanden" tog både publik och de flesta kritiker med storm. Filmen har vunnit en rad utmärkelser, bland annat nio nationella priser i Danmark och filmen fick dessutom en Oscarsnominering för årets bästa utländska film. Filmen har dock kritiserats av historiker för att vara onödigt överdriven och historiskt felaktigt vad det gäller antalet skadade, tyskarnas ålder och deras arbetsvillkor.

Regissören Martin Zandvliet har i detta avseende hänvisat till att "Under sanden" inte bara handlar om ockupationen, utan även generellt om de etiska val vi gör i mötet med våra rädslor - till exempel flyktingar.

I utbildnings-sammanhang är "Under sanden" intressant om man vill jobba med historiska skildringar och källkritik till exempel.

Det faller sig naturligt att göra en grundlig filmanalys av filmens nästan karikatyrliknande skildring av de "goda" tyskarna och de "onda" danskarna. Vilka

filmiska effekter gör att vi låter oss manipuleras att acceptera filmens diskutabla grunder?

Observera att "Under sanden" är en ganska brutal film som kan vara mycket svår för vissa. Medierådet satte åldersgräns 15 år på filmen på biograf.

UPPGIFTER

INNAN DU SER FILMEN:

Se trailern tillsammans, så att eleverna är förberedda för vad de kommer att se. Du kan titta på trailern med svenska undertexter här: <https://vimeo.com/155135689>:

Det är bra om eleverna har en allmän kännedom om grundläggande filmkunskap, såsom kameravinklar, ljud, klippning och storyline innan de ser filmen och arbetar med den. Det är också bra om de känner till vad ockupationen av Danmark innebar och känner till den historiska perioden generellt.

A: Teman

1. Historisk berättelse och verklighet

I varje historisk film kan man uppleva historiskt felaktiga element, och det kan ha olika orsaker:

- Berättelsen ändras för att passa filmens dramaturgi
- Den historiska personers kroppsbyggnad eller utseende ändras för att stödja historien (som t.ex. i kärleksdramat "A Royal Affair" från 2012, när aktörerna är något vackrare än de historiska personerna faktiskt var)
- Komplicerade händelser förenklas för att underlätta storyn.
- Otillräckliga källor kan innebära att fantasin måste användas.

- Ekonomi kan orsaka begränsningar (det är så dyrt att återskapa stora historiska scener med många människor i dräkter).
- Regissör eller författare vill använda de historiska händelserna för att främja ett visst budskap eller kommentera nuvarande förhållanden - såsom Ole Bornedal gjorde med TV-serien "1864".

Det kommer alltid att finnas en diskussion om av filmen som ett verk eller de faktiska historiska händelserna måste sättas främst.

I historiedidaktiken ifrågasätts också om det är möjligt att återställa en "faktisk" och objektiv historia. Allt som har hänt och återberättas, kommer att präglas av subjektiva tolkningar och uppfattningar av de inblandade. Det är därför inte i sig intressant att se hur filmen skiljer sig från de "riktiga" händelserna.

Men öppna gärna ändå elevernas ögon för det faktum att "Under sanden" - och andra historiska filmer - med hjälp av överdrifter och förenklingar (se punkt ovan), berättar sin historia.

Baserat på informationsfilm "**Livsfare - Miner**" från 1946 (se "**Länkar**") kan man göra en direkt jämförelse av fakta om minröjningsprocessen med bilder från "Under sanden"

- I själva verket var sökandet efter minor mindre dramatiskt - personerna går, de har längre stavar, och tempot är snabbare.
- Minorna grävdes mer nonchalant upp.
- Antalet döda och sårade var ca 150 och 350 - i motsats till de påstådda 1000 i filmen.
- Tyskarna är äldre.
- Den efterföljande "dödsmarschen" som kontroll är autentisk.

Det bör i detta sammanhang noteras att även den danska informationsfilmen har också ett syfte, och det faller sig naturligt att även analysera den här filmen källkritiskt. Se mer i avsnittet **Länkar** som också innehåller artiklar om filmens story kontra fakta. Låt eventuellt eleverna läsa artiklarna.

2. Historiebruk och historiska berättelser

"Historiebruk handlar om hur vi använder (brukar) historia i samhället för olika syften. Studieområdet har vuxit fram just för att det finns så många olika skäl för att intressera sig för historia.

Historievetenskapen har ett vetenskapligt intresse, det vill säga att historiker ska försöka ta reda på vad som är sant om det förflutna (så gott det går). Men vanliga människor behöver inte intressera sig för det, utan kan använda historia på andra sätt. Historiebruk handlar just om att analysera hur människor använder historia. Det centrala är inte om historia används på "rätt" sätt, utan snarare att se hur det används och vad användningen fyller för funktioner"

- ur Historia 123, <http://www.historia2.se/historia123/?p=1065>

Regissören Martin Zandvliet har i detta sammanhang ett antal punkter på sin agenda, som han använder de historiska händelserna bakom "Under sanden" för att främja:

- Att ifrågasätta bilden av "Danmark som en oskyldigt land och frihetskämparna som goda människor och hjältar", som många filmer om perioden skildrar.
- Att understryka att krig är aldrig enkla utan alltid fulla av "mänskliga och moraliska dilemman." Därför, till exempel, bör man vara mer kritisk när USA ber om Danmarks deltagande i militära insatser.
- Den öga-för-öga mentalitet som rådde efter andra världskriget, inte leder till något gott och att de västerländska bombningarna i Mellanöstern i modern tid endast leda till konfliktupptrappning.
- Det faktum att landminor fortfarande ett aktuellt problem i många tidigare krigshärjade länder.
- Att vi i frågan om bistånd till flyktingar måste lyssna på "vårt samvete framför våra omedelbara känslor som är rädsla och hat."

Dessa uttalanden är hämtade från intervjuer (se "Länkar") och [filmens presskit](#). Se även avsnittet om "Det goda och det onda" under "Fillmkunskap". Där går vi

igenom några av de filmiska effekter som Zandvliet använder för att få fram sina budskap

B) Filmkunskap

1. De goda och de onda

"Under sanden" är en film som förför sin publik. Rent filmiskt kan den i praktiken manipulera våra känslor av det goda och det onda - oskyldiga tyska pojkar och hjärtlösa danska soldater. Det är i högsta grad relevant att fördjupa sig i framställningen av gott och ont i en fortsättning av föregående avsnitt om filmens historiska noggrannhet, historiebruk och den politiska dagordningen. Som tidigare nämnts önskar regissören Martin Zandvliet att göra upp med de typiska skildringar av danskarna under ockupationen, danskarna framstår som hjältar och tyskarna som skurkar. I "Under sanden", är rollerna omvända, men det är fortfarande relativt svart/vit vad det gäller personskildringen: Det finns i allmänhet ingen tvekan om vem som är sympatisk och osympatisk, offer och bödlar. Framställningen av det goda mot de dåliga påminner om både på superhjältefilmer, fantasy eller äldre westerns där vi ser hjältar och skurkar, med vita respektive svarta hattar. Den enda tvetydiga personen är Carl, som innehar både sympatiska och osympatiska sidor.

Här är ett utdrag ur filmens skildring av goda och onda personer:

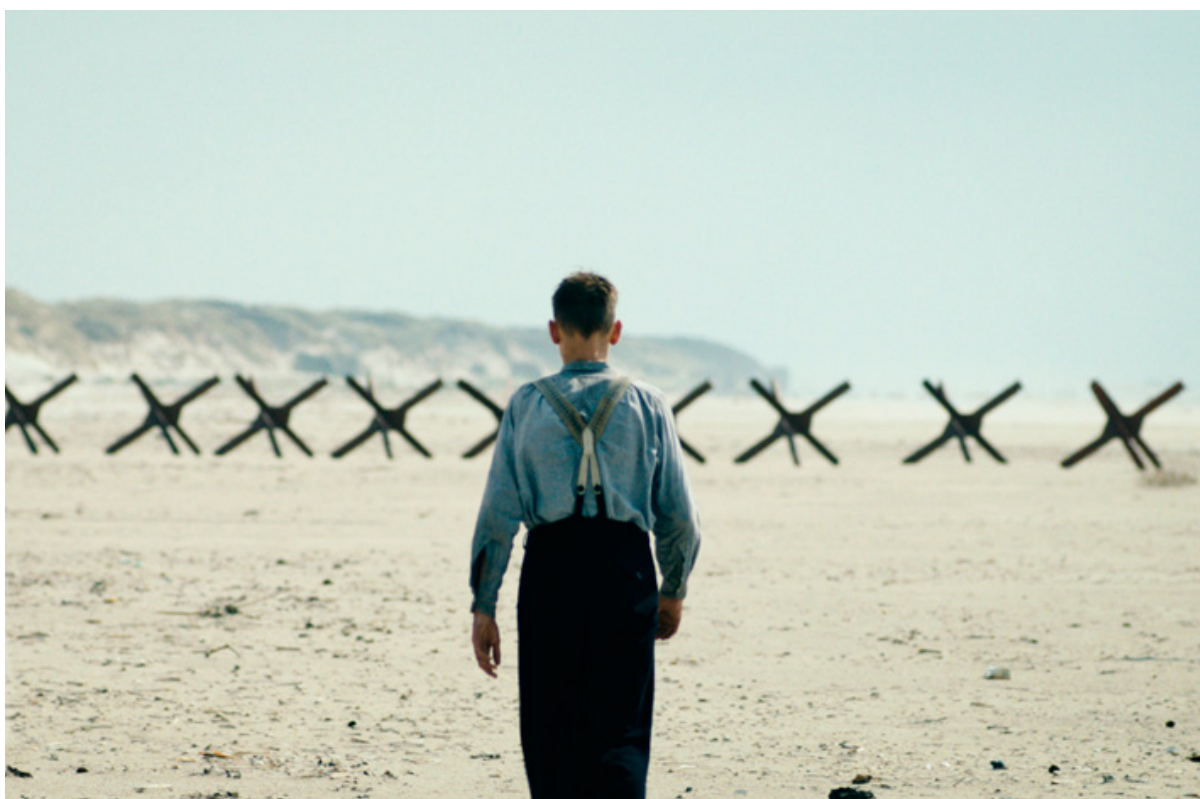
- I filmens första scen överfaller huvudpersonen Carl brutalt och omotiverat en tysk soldat med Dannebrogan (0:00:00 till 0:03:22).
- Carl ger inte pojkarna mat och bryr sig inte om ifall de är sjuka, medan han samtidigt talar kärleksfullt till sin hund (0:29:02 till 0:39:39). Han gör det klart att han inte bryr sig om dem (0:26:52 till 0:27:40).
- Officeren Ebbe berättar killarna att de inte är välkomna i Danmark. Senare, hjälper han till att pissa på dem (0:48:47 till 0:52:30), och i slutändan bryr han sig inte om Carls löfte till dem (1: 26: 45-1: 29: 05).

- Bondens fru låter inte sin dotter vara med tyskar och gläds när pojkarna kastar upp efter att ha ätit mat med råttlort i (0:36:10 till 0:37:18). Senare övervakar hon deras dödsmarsch genom minfältet (1: 13: 11-1: 14: 46).
- Pojkarnas godhet och unga ålder framhävs av att de naivt talar samman om sina förväntningar inför framtiden (t.ex. 0:21:42 till 0:23:15 och 00:45: 20 - 00:46:56), liksom vi ser Ernst leka med jordbrukarens nästan jämnåriga dotter - för att stjäla bröd (0:23:15 till 0:25:05). Senare räddar Ernst henne med dödsförakt i minfältet, varefter han begår självmord (1: 16: 57-1: 21: 36).

I många av filmens scener ser vi Carl eller andra danska soldater skrika eller tala mycket hårt till de tyska pojkarna - t.ex i klipp 2 och klipp 6 (se nedan) Här finns en mängd olika scener filmade över-axeln, så att vi upplever förödmjukelse från pojkarnas perspektiv och därmed bättre kan identifiera oss med dem. Det finns också flera scener i halvnära eller i närperspektiv, där vi kan se deras smutsiga ansikten och tydligt läsa deras känslor. Det stärker också identifieringen med dem. (Om du ser filmen på nätet hittar du dessa scener i hela sin längd 0:13:33 till 0:17:15 och 1:06:54 till 1:10:24. Dessa scener är lämpliga för fördjupning)

I scenen direkt efter hundens död beordrar Carl pojkarna att spela hund och skriker dem i ansiktet. Därefter fortsätter förnedringen då pojkarna skickas genom minfältet (1: 10: 35-1: 13: 11). Men under filmen förändras Carl. Han utvecklas från ett nära ovillkorlig hat till att känna sympati för de tyska pojkarna och nästan inta en faderlig roll mot dem. På detta sätt blir han en exponent av ett av budskapen i filmen: Att man i mötet med det främmande bör lyssna till sitt samvete snarare än ens omedelbara rädsla och hat.

2. Spänning - döden under sanden

Döden lurar på de unga tyskarna "under sanden" i form av landminor. Så förutom att den danska ondskan, är det också själva landskapet, som är pojkarnas motståndare. Det betonas i varje minröjningsscen som börjar med en bild av stranden eller sanddynerna - oftast i översikt med illavarslande bakgrundsmusik och verkliga ljud som vinden. Härefter klipps flera gånger till pojkarnas oroliga ansikten som visas i halvnära eller närbild. Se exempel i klipp 3 nedan:

När pojkarna är igång med själva arbetet , byggs spänningen upp med hjälp av flera filmiska effekter:

Verkliga ljud förstärks så att vi kan höra sökpinnar glida genom sand, och en "pling" när de träffar på en mina. På samma sätt hör vi andetag, sand som skrapas bort, och ljudet av minans mekaniska delar när den demonteras. Bakgrundsmusiken består av gälla, kusliga toner.

Det finns flera scener med bildbeskärning som är nära och extremt inzoomad, som ansiktsuttryck, handskakningar och minornas små delar.

Liksom scenerna med förnedring upplever vi minröjningsscenerna från pojkarnas synvinkel filmade över-axeln, så vi identifierar oss med pojkarna och nästan sugs in i händelserna. Se exempel i klipp 4 nedan:

I scenen där Ernst begår självmord, filmas i cross-cut mellan supertotal av landskapet med minans rök och närbilder av ansiktena på de andra pojkarna (1: 16: 57-1: 21: 36).

Om du ser filmen på nätet / på DVD, är scenerna vid 0:17:33 till 0:19:26 och 0:19:26 till 0:21:42. De scener där Wilhelm och Werners omkommer är också tacksamma att analysera om du har möjlighet att se filmen flera gånger (0:30:39 till 0:34:10 och 00:52:30 till 00:54:52).

SE KLIPP UR FILMEN -

<http://filmcentralen.dk/grundskolen/undervisning/under-sandet?sub=9528#chapter>

GÖR EN FILMPLANSCH

Gör två filmplanscher till "Under Sanden". Den ena ska ha fokus på motsättningen mellan de goda och de onda, medan den andra ska ha fokus på stranden som en symbol för döden. På varje plansch ska du ha en lämplig text som passar till planschens fokus.

Bildbank att använda till planscherna.

Bilderna får gärna beskäras och du får använda mer än en bild per plansch.

F: GENERELLA FILMFRÅGOR

1) Hur bra tyckte du filmen var? Vad tyckte du var bra och vad tyckte du var dåligt?

2) Vilka olika känslor gav filmupplevelsen dig? Gjorde någon av scenerna i filmen dig ledsen? Blev du nån gång glad under loppet av filmen? Generad? Arg? Vad fick dig att le, skratta eller gråta? Gjorde något dig frustrerad? Reagerade dina klasskamrater på samma sätt som du gjorde? Diskutera i klassen

3) Hur väl tyckte du att den här filmen passade din klass? Motivera ditt svar.

4) Varför tror du att de som gjort den här filmen ville berätta just den här historien?

5) Välj en scen som du gillade och förklara vad det var som gjorde att du tyckte om den.

6) Återberätta filmens handling med ca 50 ord.

7) Vad tyckte du om hur filmen slutade? Motivera ditt svar.

8) Vilka redskap har filmskaparna använt för att få fram olika stämningar (ledord: klipp, musik, tempo, färger, ljus mm)

9) Skriv en recension av filmen. Berätta om vad du gillade och vad du inte gillade. Motivera dina åsikter.

LÄNKAR:

Recension av filmen Under Sanden, där filmens historiebrik och historiska korrekthet diskuteras. Läs också kommentarerna;

<http://politiken.dk/debat/kroniken/ECE2960386/fremstillingen-af-dansk-ondskab-er-falsk/>

Recension av filmen Under Sanden, där filmens historiebrik och historiska korrekthet diskuteras.

<http://politiken.dk/kultur/ECE2949335/historiker-roser-under-sandet-selv-om-der-skrues-iiige-lovligt-meget-paa-drama-knappen/>

DRs annonsering av "Under sandet", där filmen "Livsfara – landminor" hittas i slutet av artiklen. 6:47 – 11:05 handler om minröjning på land:

<http://www.dr.dk/nyheder/kultur/historie/filminstruktoer-vi-laerer-mere-af-vores-dystre-fortid>

INTERVJUER

Intervju med Martin Zandvliet i Berlingske Tidende – om hans val angående de onda och de goda:

www.b.dk/kultur/instruktoer-i-spraengfarligt-minefelt

Intervju med Martin Zandvliet i Magasinet Ekko – om historiebruk oc historisk korrekthet:

www.ekko.dk/artikler/producenterne-foretraekker-leverpostej/

Bakom filmen med Martin Zandvliet och Roland Møller:

www.youtube.com/watch?v=heZ0Tqd-Jys

Intervju med Martin Zandvliet och Roland Møller. Från 4:55 drar de paralleller till idag:

www.youtube.com/watch?v=W7UJUzGc8w

KÄLLKRITIK

På skolverket hittar du en sida som diskuterar hur man kan jobba med historiska spelfilmer källkritiskt

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/kallkritik/amne/so/so-amnen-1.238061/historiskfilm-1.151509>

HISTORISKA FILMER

Filmen **Under Sanden** kan du se här:

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1803>

Filmhandledningen nämner filmen A **royal Affair**. Den kan lånas på DVD i mediakatalogen och har även den, en filmhandledning.

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1292>

Förslag på filmer som utspelas under tiden för Andra världskriget

I gryningens timmar

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1214>

Pojken i randig pyjamas

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV0608>

Night will fall

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1535>

Schindlers List

John Rabe

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1215>

Boktjuven

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1335>

Simon och ekarna

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1333>

Min farmor och förintelsen

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1506>

Varje ansikte har ett namn

<http://sli.se/apps/sli/prodinfo.php?db=21&article=DV1505>

FILMENS TRAILER PÅ TYSKA

<http://www.underdemsand.de/#trailer>

ARBETA MED FILMEN I MODERNA SPRÅK

Elevuppgifter för ämnet - Tyska

http://filmcentralen.dk/files/under_sandet_elevark_tysk_final.pdf

*Filmhandledning utgiven av Danska Filminstitutet, översatt av Claire Brandum.
Bilder kommer från Nordisk Film.*